

პოსტპიპნოზური შთაგონების შემთხვევაში სუბ-ს აღედგრის იმ მოქმედების შესრულების სურვილი, რ-იც მას პიპნოზური ძილის დროს შთაგონეს. მას არ შეუძლია შთაგონებულ ქცევისაგან თავი შეიკავოს და არ შეასრულოს იგი, თუმცა თვითონ არ იცის, თუ რატომ აკეთებს ამას. მეხსიერებაში შთაგონების ფაქტი შემონახული არ არის/რხ. პოსტპიპნოზური ამნეზია/.

კ

კათარზისის მეთოდი /ბერძ. katharsis – განწმენდა/ – ფსიქოთერაპიაში – ნევროზის მკურნალობის მეთოდი /ი. ბროიერი, ზ. ფროიდი/. მდგომარეობს შემდეგში: მკურნალი ექიმი მას შემდეგ, რაც დაადგენს ავად-ის გამომწვევ მიზეზს /განდევნილ განცდას, კომპლექსს/, უცნობიერებს ავად-ს ამ დაფარული განცდის შინაარსს და არწმუნებს, რომ მისი დაავადების მიზეზი ეს წინანდელი განცდაა, რ-იც ამჟამად მის შიშს დავიწყებულა, მაგრამ ამ განცდის შინაარსი ქვეცნობიერში განაგრძობს არსებობას და იქიდან აწუხებს მას. ამ განცდის გახსენების და ცნობიერებაში მისი ამოყვანის შედეგად ავად-ს კვლავ განიცდის მას. ამ ხელახალი განცდის შედეგად ავად-ს განიტვირთება მისგან /იწმინდება/, მტკივნეული განცდა კარგავს თავის ძალას და ავად-ს განიკურნება. ამ კონცეფციის თანახმად კ. ნიშნავს არაცნობიერი ტრავმული განცდის კვლავ განცდას. ფროიდადამდე კ-ის გამოსაწვევად პიპნოზის მეთოდი იყო მიღებული, ავად-ს პიპნოზური ძილის მდგომარეობაში განაცდევინებდნენ არაცნობიერად ქცეულ ფს-კურ ტრავმას! პიპნოტიზიორის ბრძანებით.

კალიკაკ – ვინმე მარტინსკის ოჯახისთვის შერქმეული ფიქციური გვარი /ფსევდონიმი/. მისი შთამომავლობა, არსებული მასალის მიხედვით, იკვლია ამერიკელმა ფს-გმა ჰენრი გოდარდმა /1912/. მარტინის ორი ცოლისაგან, რომელთაგან ერთი ჯკუასუსტი იყო და მეორე გონიერი, წარმოიშვა ორი მკვეთრად განსხვავებული შთამომავლობა: ერთი ჯკვიანი და ნიჭიერი ცოლის შთამომავლობა – 496 კაცი, ყველა გონიერი და საზოგადოებრივად სრულფასოვანი პიროვნება; მეორე – ცოლისაგან – 480 შთამომავალი, ყველა მოხეტიალე და ჯკუასუსტი ად-ნი.

კამერტონი /გერმ./ – ხელსაწყო, რ-იც გამოსცემს გარკვეული სიმაღლის ტონს, იყენებენ მუსიკალური ტონის სიწმინდის შესამოწმებლად.

კანის ფსიქოგალვანური რეფლექსი – იხ. ფსიქოგალვანური რეფლექსია.

კანის შეგრძნება – იხ. შეხების შეგრძნება.

კაპაციტეტი /ლათ. capax – უნარი, თვისება/ – გაგების, წვდომის უნარი, მიღწევის შესაძლებლობა. მეხსიერებაში შინაარსების რეტენციის და შემონახვის /რ. ზემონი/ უნარი /იხ. რეტენცია/.

კაპტივაცია /ლათ. captivus - დატყვევება - ძილის მსგავსი ფაზა ჰიპნოზის დასაწყისში.

კარპენტერის აფექტი - იდეომოტორული კანონი /იხ. / რ-ის მიხედვით სუბ-ის მიერ სხვისი რაიმე მოძრაობის აღქმა ან წარმოდგენა იწვევს მასში იმავე მოძრაობის შესრულების იმპულსს პირველად აღმოაჩინა ვ. კარპენტერმა /1813 - 1885 /.

კასტრაციის კომპლექსი - ზ. ფროიდის მიხედვით: ვითარდება ადრეული ბავშვობის ასაკში. აღმოცენდება სასქესო ორგანოების დაკარგვის | შიშის საფუძველზე. ეს შიში, როგორც ძლიერ უსიამოვნო განცდა იღვენება ცნობიერებიდან ქვეცნობიერებაში და ვლინდება შემდეგ, მოწიფულობის ხანაში სქესობრივი იმპოტენციის სახით.

კატათიზია - /ბერძ/ საღი განსჯის, | გაგებას და ქცევის შეცვლა ემოციური აგზნების ზეგავლენით /ძლიერი სურვილი, აფექტი, შიში და სხვა/. დამახ. ბვისა და პრიმიტიული ად-ნის აზროვნებისათვის. საწინა. ცივილიზებულ ად-ნის კაუზალურ-კატეგორიალური აზროვნება ზრდადამთავრებულმა ნორმალურმა ად-მა კ-მური ცვლილება შეიძლება განიცადოს სიზმარში, ან ოცნების შემთხვევაში. ცნება კ. შეიმუშავა ნ. მაიერმა.

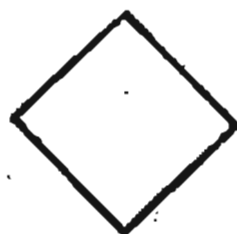
კატალეფსია /ბერძ. katalipsis - | ცვილოვანი რიგილობა/ - კუნთების გაშეშება აქტიური მოძრაობის უნარი პარალიზებულია სხეულის მიერ ერთხელ მიღებული მდგომარეობა უცვლელი რჩება წინ უსწრებს ეპილექსიურ შეტევას. ახასიათებს ისტერიას, ითვლება შიზოფრენიული დაავადების ერთ-ერთ სიმპტომად. ხელოვნურად კ-ის გამოწვევა შეიძლება ჰიპნოზურ მდგომარეობაში ჰიპნოტიზორის ბრძანების შედეგად, /კატალეფსიური ხიდი /.

კატაპლექსია /|ბერძ./ - | კუნთური ტონუსის ერთბაშად მოღუნება. ჩვეულებრივ ჩნდება ძლიერი აფექტის /შიში, სიზარული/ შედეგად. ორგანიზმს ეუფლება სისუსტე, ვერ ანძრევს სხეულის ვერც ერთ ნაწილს, ცნობიერება შენარჩუნებულია. გრძელდება 2-3 |წუთი.

კაუზალური ექსპერიმენტი - იხ. ბუნებისმეტყველური ექსპერიმენტი.

კვადრატის აღქმის | ილუზია - ოპტიკურ-გეომეტრიული ილუზიის ერთ-ერთი სახე: ორი თანასწორი სიდიდის კვადრატიდან უფრო დიდი გვეჩვენება ის, რაც კუთხის წვერზეა დაყენებული.

ნახ. № 9

კვაზიმოთხოვნილება /ლათ. quasi – ვითომ/ – კ. ლევინის მიერ შემოტანილი ცნება ფს-გიაშია. მისი აზრით კ. /ვითომ-მოთხოვნილება/ ჩნდება სოც. და საზოგადოებრივი ურთიერთობის ზეგავლენით, რ-რც მეორეული /„არანამდვილი“/ მოთხოვნილებაა. კ., რ-რც მოთხოვნილება, რაიმე დანაკლისის განცდის მდგომარეობაა, ისიც მიმართულია თვითრეგულაციის იმავე მიზნისკენ, რა მიზნისკენ არის მიმართული ნამდვილი, პირველადი, აქტუალურ-ბიოლოგიური მოთხოვნილება, ისიც ცდილობს შეავსოს ინდივიდუუმის სიცოცხლეში რაღაც დანაკლისი. მაგრამ წინააღმდეგ ბუნებრივი მოთხოვნილებებისა, კ. დამატებითი, „არანამდვილი“ მოთხოვნილებაა, ის აქტუალური მოთხოვნილების საფუძველზე არ წარმოიქმნება და სამოქმედო ძალებს იძენს არა თვით მოთხოვნილების ბუნებიდან უშუალოდ, არამედ სუბიექტის ნებისყოფიდან. იგი შემდეგნაირად წარმოიშობა: გაუჩნდება თუ არა სუბიექტს რაიმეს გაკეთების განზრახვა და რ-რც კი გადაწყვეტს სისრულეში მის მოყვანას, მასში უმაღლესი შეიქმნება დაძაბული მდგომარეობა, რ-იც განტვირთვისკენ მიისწრაფვის; ამის შემდეგ კ. ისე მოქმედებს, როგორც აქტუალური, ნამდვილი მოთხოვნილება: | კ-ის დაკმაყოფილებისათვის საგულისხმო ყოველი საგანი იძენს „გამოწვევით ხასიათს“ /„Aufforderungscharacter“/ და იზიდავს მოთხოვნილების მქონე სუბიექტს სამოქმედოდ. მაგ., ვთქვათ, მე დღეს განვიზრახე ქალაქგარეთ მცხოვრები მეგობრის სანახავად წასვლა, მაგრამ, რადგან დღეისთვის სხვა საქმეებიც მაქვს, ამიტომ ერთხანს ვფიქრობ, წავიდე, თუ დავრჩე და სხვა საქმეები ვაკეთო. დაბოლოს, გადაწყდა წავიდე ქალაქგარეთ, რ-რც კი მივიღე ეს გადაწყვეტილება, ის საგნები გამოეყვანე გარემოს, დადგინე ჩემი მხედველობის ველში და მიმიზიდეს სამოქმედოდ, რ-თაც ამ მგზავრობისათვის აქვთ მნიშვნ.: წიგნი, რ-იც მეგობარმა მათხოვა და ახლა უნდა დავუბრუნო, ამანათი, რ-იც მისთვის არის გამზადებული, სამგზავროდ საჭირო თანხა. ვიღებ ამ საგნებს, ხელჩანთას და გავდივარ ოთახიდან, ვკეტავ კარებს და იმ მიმართულებით მივემართები, საიდანაც მისკენ გადის ტრანსპორტი. ჩემი მოქმედება მიზანშეწონილი პროცესია, რ-იც გამოიწვია არა აქტუალურმა მოთხოვნილებამ, არამედ მეგობრის ნახვის განზრახვამ და გადაწყვეტილებამ, ე. ი. „არა ნამდვილმა, პირველადმა აქტუალურმა მოთხოვნილებამ, არამედ მეორეულმა, „კვაზიმოთხოვნილებამ“ /ვითომდა მოთხოვნილებამ.

დ. უზნაძის აზრით, კ-ით გამოწვეული ქცევა ჩვეულებრივი ნებისყოფის აქტის გარეგანი აღწერითი მხარეა. მასში ხაზგასმულია გადაწყვეტის კატეგორიული მნიშვნელობა ნებისეული მოქმედების პროცესში, მაგრამ ქცევის მიმდინარეობის მიზანშეწონილი ხასიათის ახსნას

ის არ იძლევა და არც შეუძლია მოგვეცეს. ამიტომ კ. ანუ ნებელობითი მოქმედება ვერაფერს მატებს, რ-რც მოთხოვნის ფს-გიას, ისე - ქცევის ფს-გიას /იხ. ნებელობა/.

კვერულანტი /ლათ. queri → ჩივილი/ - ად-ნის ხასიათის ერთ-ერთი ტიპის სახელწოდება. კ. ყველაფრით უკმაყოფილო, მომჩივანი! ად-ნა, რ-აც ჰგონია, რომ ყველა-მას ჩაგრავს. იგი წ'ვრილმან რაიმეზე ჩხუ-ბობს, ილანძლება, ღვარძლიანობს, დადის საჩივრებით, ამტკიცებს, რომ იბრძვის სამართილიანობისა და უფლების დასაცავად. სინამდვილეში კი მის საჩივრებს ობიექტური საფუძველი არა აქვს. აზრს მოკლებული მი-სი შეუგუებლობა გარემოსთან მისი პიროვნული თვისებით აიხსნება - ის ღრმა ფსიქოპათიური პიროვნებაა, მაგრამ ფსიქოტურ მდგომარეობაში გა-დასული მაინც არ არის.

კვლევითი ექსპერიმენტი - ფს-გიაში: ი. ლინდგორსკის კლასიფიკა-ციით, ფს-გიური ექსპერ-ის ერთ-ერთი სახე, მისი მიზანია ფს-კური

მოვლენის ბუნების აღწერა, სხვა ფს-კურ მოვლენებთან მიმართებისა და კავშირების დადგენა. განსხვავდება ფს-გიური ექსპერიმენტის მეორე სა-ხისაგან, ე. წ. გამოცდის ანუ შემოწმების ექსპერიმენტისაგან, რ-ის მი-ზანია ამა თუ იმ ფს-კური ფუნქციის განვითარების ხარისხის ანუ დო-ნის დადასტურება. მაგ. ასეთია ტესტი /ე. ი. გამოცდის ექსპერიმენტი/

კვლევის მეთოდი განწყობისა - იხ. განწყობის კვლევის მეთოდი.

კიდებნის კონტრასტი - ოპტიკურ-სიმულტანური. იფრთხი კონტრას-ტის თავისებურება. ორი გვერდი-გვერდმდებარე ფერადი სიბრტყის სა-ზღვრებზე - მაგ., წითლისა და მწვანის, კონტრასტი უფრო ძლიერია, ვი-დრე კიდებნიდან დაშორებულ ადგილებზე. /იხ. ფერთა კონტრასტი/.

კიმოგრაფი /ბერძ. kyma = ტალღა, grapho = ვწერ /-| ექსპერ. ფს-გიაში; ფიზიოლ-გიაში - მუშაობის მიმდინარეობის გრაფიკულად ჩამწე-რი აპარატი. მაგ., სისხლის მიმოქცევის, მაჯისცემის, გულისცემის, სუნ-თქვისა და სხვა.

კინესთეტიკური | შეგრძნება /ბერძ. kinēō - გამოძრავებ და aisthesis - შეგრძნება - მოძრაობის შეგრძნება/ - ადამიანის სხეულის ცალკე ნაწი-ლების მდებარეობის, მოძრაობის, დაძაბულობის, სიმძიმის და კუნთური მოქმედების შეგრძნება. მაგ., თვალები რომ დავხუჭოთ, მაინც ყოველთვის შეგვიძლია ზუსტად განვსაზღვროთ ჩვენი სხეულის თუ რომელ ორგანოს რა მდებარეობა უჭირავს სივრცეში. - მოზრილია ის, გაშლილი, დაძაბუ-ლი, უწევს რაიმეს წინააღმდეგობას და რა ხარისხით, და სხვა. აი, ამ ცოდნას, ამ უშუალო განცდას კ. შ. ეწოდება შეგრძნებათა ამ ჯგუფს „კინესთეტიკური“ პირველად ა. ბასტიანმა უწოდა.

ად-ნის მოძრაობათა აქტივობა მოქმედებათა რეგულაცია და კონტროლი კა შ-ბის საფუძველზე ხორციელდება მათი ძირითადი რომელობებია: წინააღმდეგობის ანუ ძალისხმევის, სხეულის მოძრაობის, მდებარეობის და წონასწორობის /სტატიკური/ შეგრძნებები. ყოველ კა შ-ას თავისი ორ-განო აქვს /მყესები, სახსრები, კუნთები/. სივრცეში სხეულის მდებარეობისა და ცალკეული კუნთის შეკუმშვის ხარისხის შესახებ ინფორმაცია ცა ნა ს-ში მოდის ვესტიბულარული აპარატის, კუნთების, სახსრების და მყესების რეცეპტორებიდან, ეა წა პროპრიორეცეპტორებიდან.

კლასიფიკაცია - /ლათა classificatio/ შესასწავლ მოვლენათა დაჯგუფება გარკვეული ნიშნის მიხედვით; ამ ნიშანს კ-ის საფუძველი ეწოდება სწორი, მეცნიერული კა უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ მოთხოვნებს: 1. უნდა იყოს სრული, ეა ია იტევდეს ამ მეცნიერების შესასწავლ ყველა მოვლენას; 2. კ-ის პრინციპი, რ-რც საფუძველი, ბოლომდე უნდა იყოს დაცული, არ უნდა იცვლებოდეს 3. თითოეული ჯგუფი ან კლასი უნდა გამორიცხავდეს დანარჩენს; 4. კა უნდა იყოს თანამიმდევრული, უნახტომო დასრულებული კა მეცნიერების საბოლოო მიზანიც, იგი, მეცნიერების განვითარების კვალობაზე, თანდათან სრულიქმდება. კ-ს საჭიროებს ყოველი მეცნიერება, რომლის საგანი მოვლენათა მრავალსახეობას შეიცავს ისე, როგორც სხვა მეცნიერებაში, ფს-გიაშიც საჭიროა ფს-კურ მოვლენათა კა /იხ. ფსიქიკურ მოვლენათა კლასიფიკაცია/.

კლექტომანია /ბერძ. kleptō - ვიპარავ და mania - ვნება/ - ავადფური მიდრეკილება ქურდობისაკენ. ცუდი აღზრდის ან ქკუასუსტობის შედეგად არ არის, არც ნივთის შეძენის სურვილითაა გამოწვეული /ვატაცებულ ნივთს კა ჩვეულებრივ არ იყენებს, გადააგდებს ან უკან დააბრუნებს/. კა დაუძლეველი მისწრაფებაა ქურდობისაკენ როგორც მოქმედებისაკენ წმინდა სახით იშვიათად გვხვდება. /იხ. მანია/

კლინიკური ფსიქოლოგია - იხ. სამედიცინო ფსიქოლოგია.

კლინიკური საუბრის მეთოდი - ფს-გიაში ბავშვის ქვლევის ერთ-ერთი მეთოდი; დაამუშავა და ბავშვის ფს-გიაში შემოიტანა ჟ. ბიაუმე, რ-იც ამ მეთოდით იკვლევდა ბავშვის აზროვნებას და წარმოდგენას ეს იმაში მდგომარეობს, რომ გარკვეული კითხვების დასმით და საუბრით გროვდება მასალა მკვლევარისთვის საინტერესო საკითხზე. საუბარი ბ-ქთან სტიქიურ ხასიათს არ ატარებს; მკვლევარი წინასწარ ამუშავებს საუბრის გეგმას. უსვამს ბ-ვს იმ პრობლემის შესაფერის კითხვებს, რ-იც მის წინაშე დგას და ბ-ვის პასუხების შესატყვისად აგრძელებს საუბარს, ცდილობს ისე წარმართოს საუბარი, ისეთი კითხვები დაუსვას, რომ ძირითად საკვლევ პრობლემას არ დაშორდეს. კა ს მ-ს საშუალო ადგილი უჭირავს ექსპერსა და დაკვირვებას შორის. მისი გამოყენება შესაძლებელი

ხდება ბ-ვის განვითარების იმ პერიოდიდან, როცა ბ-ვი მეტყველებას; და-
ქუფლება, /3-4 წ./ კ. ს. მ. გამოიყენება ბ-ვის წარმოდგენის, აზროვნე-
ბის და მსოფლმხედველობის კვლევის მიზნით. ამ მეთოდით შეგროვებული
მასალის დამუშავება-ანალიზს პიაჟე რიგ მოთხოვნებს უყენებს. მათგან
მთავარია: 1. ერთი და იმავე ასაკის ბავშვთა ჩვევების ერთნაირობა; 2.
ასაკის ზრდის კვალობაზე ბავშვის აზროვნების ევოლუციის ხაზის გა-
მოვლენა; 3. მთავროვნების თავიდან აცილება კ. ს. მ-ს ფსიქიატ-ში იყე-
ნებენ ავად-ის შესწავლისა და დიაგნოზის დადგენის მიზნითაც.

**კოგნიცია, კოგნიციური /ლათ. cognitatio - აზროვნება, აზრი/ - აზ-
როვნებასთან დაკავშირებული, შემეცნებისათვის განკუთვნილი, აზრობრი-
ვი სიწინ კონატურა.**

კონსტრუქციის თეორია - დ. უზნაძის თეორია აღ-ნის განვითარების
ფაქტორების შესახებ. მისი აზრით, არც ემპირიზმია სწორი, რაც გულის-
ხმობს, რომ განვითარებაში ყველაფერი შექმნილია, არც ნატივიზმია სწო-
რი, რას თანახმად მხოლოდ მემკვიდრეობა განსაზღვრავს განვითარებას და,
არც ვ. შტერნის თეორია ამ ორი ფაქტორის - მემკვიდრეობისა და გარე-
მოს - კონვერგენციისა. სამთავე შემთხვევაში შინაგანი და გარეგანი
ნაგულისხმევია რ-რც ურთიერთისაგან სრულიად დამოუკიდებელი ფაქტო-
რები, და გაუგებარია თუ რ-რ ხვდება მემკვიდრეობას - შინაგან ფაქ-
ტორს-მისი შესატყვისი გარეგანი პირობა.

დ. უზნაძის კ. თ. გულისხმობს, რომ განვითარებას შინაგანი და გა-
რეგანი ფაქტორების ერთიანობა განსაზღვრავს, რაც იმას ნიშნავს, რომ
ყოველ შინაგანში, მემკვიდრეობითში ის გარემოცაა ნაგულისხმევი, რო-
მელშიც მას შეუძლია განვითარდეს. ცალკე არსებობა განვითარების არც
ერთ ფაქტორს არ შეუძლია. „ყოველ ცოცხალ ორგანიზმში იმთავითვე მო-
ცემულია, რ-რც მისი შინაგანი ძალა, ისე, ის გარეპირობაც, რ-აც ეს ძალა
გულისხმობს, მაგრამ აქტუალურად არც ძალაა მოცემული და არც გარეპი-
რობა, ერთიც და მეორეც პოტენციულობის სახით არსებობს“ /დ. უზნაძე/
ამ თეორიის მიხედვით, განვითარება უზრუნველყოფილია მხოლოდ მაშინ,
როცა ყოველ შინაგანზე, მემკვიდრეობით მოცემულზე ვიმოქმედებთ მის -
თვის შესატყვისი გარემო პირობებით.

კოლექტიური ფსიქოლოგია - იხ. სოციალური ფსიქოლოგია.

კოლექტიური წარმოდგენა - ლ. ლევი - ბრიულის მიერ შემოტანილი
ცნება; გულისხმობს კოლექტიური შემოქმედების საფუძველზე დადგენილ
წარმოდგენას. დამახ. განვითარების დაბალ საფეხურზე მდგომი პრიმიტიუ-
ლი აღ-ნის აზროვნებისათვის. კ. წ. აღ-ნის ინდივიდ-ლურ ცხოვრებაში
შექმნილი წარმოდგენა არ არის: იგი არაა ამჟამად ხილული საგნის აღ-

ქმით მიღებული ხატი, რ-იც ჩვეულებრივ ყოველ ადამიანს უმუშავდება;

კ. წ. კოლექტიური შემოქმედებითაა შექმნილი და შთამომავლობისათვის გადმოცემულია იმ შინაარსით, რა შინაარსითაც ჩამოყალიბდა იგი. თაობათა სოციალურ გამოცდილებაში.

კ. წ-ნის საგნობრივ შინაარსს თან ერთვის, ლევი-ბრეულის მიხედვით, აღ-ნის ემოციურ-აფექტური და მოტორულ-ვოლიტიური განცდები; კ. წ-ით საგანი შეიცავს მისტიკურ ძალას, სულს, რიც ერევა აღ-ნის მოქმედებაში /ხელს უწყობს ან აფერხებს/ და განსაზღვრავს მის ბედს. კ. წ-ში ასახული საგანი, პრიმიტიული აღ-ნისათვის იმედისა და შიშის წყაროა ცხოველთა და მცენარეთა სამყარო ასეთი სულებითაა დასახლებული. აგრეთვე მთელი არაორგანული, გარემოცვა - მზათობები, ჰაერი ქარი, ელვა-ქუზილი, წყალი, მთა და ყველაფერი სხვა, თვით აღ-ნის ხელით გაკეთებული საგანიც კი -სულის საბუდარიოა კ. წ-ის საფუძველზეა წარმოქმნილი მითები, თქმულებები, რელიგია, შექმნილია ღმერთები და ღმრთობები, ჩამოყალიბებულია რიტუალები, ტოტემი და ტაბუ. კ. წ-ნის საფუძველზეა მოწესრიგებული პრიმიტიული აღ-ნის ცხოვრების მთელი შინაარსი, მისი მაგიური აზროვნება და მოქმედება /იხ. მაგიური აზროვნება, ტაბუ/.

კომპენსაცია /ლათ. *compensatio* - ანაზღაურება/ - ბიოლ-ში ცოცხალი არსების რ-იმე ფუნქციის ძლიერი განვითარება სხვა ფუნქციის დაკარგვის ან ამოვარდნის გამო. მაგ., უსინათლოს, იმის გამო, რომ იგი ვერ ხედავს, უფრო მეტად უვითარდება გარემოსთან დამოკიდებულება - ში. შეხებით-ტაქტილური შეგრძნება. მხედველობის არქონა ნაწილობრივ ანაზღაურებულია, „კომპენსირებულია“ შეხებით-ტაქტილური მგრძნობელობით. ასეთივე კომპენსატორული მნიშვნელობა აქვს უსინათლობის შემთხვევაში ვიბრაციის შეგრძნებას.

ფსიქოფიზიოლ-ში თავის ტვინის დაზიანებული ადგილის ფუნქციის შესრულება მასთან ახლო მდებარე, მონათესავე ადგილის მიერ. პირველად ამ ფაქტზე მოუთითა ვ. ვუნდტმა.

აღფრედ ადლერის კონცეფციით /იხ. ინდივიდუალფსიქოლოგია/, პიროვნების საკუთარი ნაკლოვანების ანუ ნაკლები ღირებულების განცდა წარმოშობს ისეთ ქცევას, რ-იც ამ განცდის კ-ს მოახდენს, დაფარავს. მაგ., საკუთარი შინაგანი უძლურების განცდა ბადებს ძალაუფლების დაპყრობის, სხვისი დამორჩილების სურვილს და მისწრაფებას. ამით სუბ. არწმუნებს საკუთარ თავს, რომ ის ძლიერია და უნაკლო, ახდენს საკუთარი პიროვნების არასრულფასოვნების კ-ას.

კომპლემენტური ფერი /ლათ. *complémentum* - დამატება/ - შემაჯავებელი ფერი ა. /იხ. ფერთა შერევის კანონი/.

კომპლექსი /ლათ. *complexus* – შეკავშირება/ – !% ფროიდის მიერ შემოტანილი ცნება ფსიქოანალიზში. მისი თეორიის მიხედვით წარმოდგენს „ზე-მე“-სთვის მიუღებელ უსიამოვნო აფექტით შეკავშირებულ წარმოდგენათა ერთობლიობას, რაც ცნობიერებასთან შეუთავსებლობისა და თავისი უსიამოვნო ხასიათის გამო იდევნება ცნობიერებიდან და არაცნობიერი ხდება. /იხ. განდევნილი განცდა/ სწორედ ერთ გ-ში შეკავშირებულ წარმოდგენათა სახითა კ. | განაგრძობს არსებობას „იგი“ ფენაში, რაც ერთი მთლიანი აქედან შემოქმედებს ცნობიერების შინაარსზე და განსაზღვრავს მის მიმდინარეობას. კ-ის ფარული, გაუცნობიერებელი შემოქმედება, რაც სუბკონტროლს ვერ უწევს, ქმნის სუბ-ში არანორმალურ მდგომარეობას, რაც ნევროზულ დაავადებათა მიზეზი ხდება /ისტერიკი ნევროზები, აკვიატებული იდეები/. ფსიქოანალიზის ამოცანაა მიავნოს წარმოდგენათა ამ კ-ს, ამოიყვანოს იგი ცნობიერების ველზე, გაუცნობიეროს ავად-ს და გაათავისუფლოს ის მისგან /იხ. კათარზისის/.

კომპლექსკვალიტეტი – წინააღმდეგობა გეშტალტთეორიისა – შინაგანად დაუნაწევრებელი მთლიანობა ასეთია კრიუგერის მიხედვით ყოველი ემოცია /იხ. გეშტალტი, გეშტალტფსიქოლოგია/.

კომპლიკაცია /ლათ. *complicare* – დამთხვევა/ – ფსიქ-გიაში: ორი სხვადასხვა გრძნობითი სფეროს /მოდლობის/ წარმოდგენათა დაკავშირება. როგორც მეთოდი გამოიყენება „პიროვნული განტოლების“ დადგენის მიზნით. ც. პ-ს ეძლევა ორი სხვადასხვა გამლიზიანებელი, მაგ., უნდა დააკვირდეს საათის ისრის მოძრაობას და, როცა გაიგონებს აკუსტიკურ სიგნალს, ზუსტად აღნიშნოს საათის ისრის ადგილმდებარეობა /რუპის კომპლიკაციური საათი/. ირკვევა, რომ ზოგი სუბიექტი ზარის ხმაზე ისრის ადგილმდებარეობას უფრო ადრე აღნიშნავს და ზოგი უფრო გვიან, ნამდვილ ვითარებასთან შედარებით. /იხ. პიროვნული განტოლება/.

კონატიური /ლათ. *conatus* – ლტოლვა/ ფს-კური აქტიურობა ინსტინქტური მიდრეკილებები, სწრაფვა /ვ. მაკ-დოუგალი/საწინ. კონციციური.

კონგენიტალური /ლათ. *con-* თან, *genitalis* – დაბადებისეული, შთამომავლობითი/ – მემკვიდრეობით მიღებული ან ორგანიზმის ემბრიონალური განვითარების პერიოდში შექმნილი თვისების თანდაყოლილი.

კონდიციური რეფლექსი /ლათ. *conditio* – პირობა/ – იგივეა, რაც პირობითი რეფლექსია.

კონფარიაბილობა /ლათ. *con-* თან და *variatio* – ცვლილება/ – ფს-გიაში – ზაიმე ნიშნის ცვალებადობა პირობის ცვლილებასთან ერთად. მაგ., ცნების შინაარსი ბავშვობის ასაკში იცვლება ბავშვის განვითარების პერიოდის ცვლილებასთან ერთად, წარმოდგენათა მარაგი და სხვა ფს-კური პროცესები იცვლება ასაკის ზრდასთან ერთად. მეხსიერების მიღწე-

გები /დამახსოვრება/ იცვლება დაღლილობა-დასვენების პირობების ცვლილებასთან ერთად. კ-ის ცნება დიფერენციულ ფს-გიაში დაამუშავა შტერნმა. მისი აზრით, კ უნდა განვასხვავოთ კორელაციისაგან, ვინაიდან შეიძლება რაიმე მოვლენათა შორის კორელაცია ერთი სახისა იყოს, ხოლო კ სულ სხვა სახისა. უნდა აღინიშნოს, რომ კ-ასა და კორელაციას შორის განსხვავების დასაბუთება შტერნს მოკლებული არა აქვს.

კონვერგენცია - /ლათ. *convergere* - რაც ემთხვევა! რასმე, დამთხვევა/ ფს-გიაში - ვ. შტერნის „პერსონალიზტიკის“ ძირითადი პრინციპი, რ-ის მიხედვითაც შინაგანი და გარეგანი, აღ-ნი და სამყარო, ფს-კური და ფიზიოლოგ-კოორდინირებული, კონვერგირებული მოქმედების ერთ სისტემას ქმნიან. აღ-ნის განვითარება, ვ. შტერნის კ-ის თეორიით, არც ცალკე მე-მკვიდრეობითი ფაქტორით განისაზღვრება, არც მხოლოდ გარემოს მოქმედებით. განვითარება ორივე ფაქტორის, შინაგანისა და გარეგანის, შეხვედრას, მათი კონვერგენცია.

კონვერსია /ლათ. *conversio* - გარდაქმნა, შეცვლა / - ზ. ფროიდის მიერ შემოტანილი ტერმინები ფსიქონალიზში, ნიშნავს: 1. რაიმე მძიმე განცდის გარდაქმნას და სხეულებრივი სიმპტომებით გამოვლენას /კონვერსიული ნევროზები, ისტერია/. 2. არარეალიზებული ძალების შემოქმედებით აქტივობაში გადასვლას, რეალიზებას. ენათესავენა „ტრანსფორმაცია“, (იხ. „სუბლიმაცია“)

კონკრეტული წარმოდგენა /ლათ. *concretus* - სქელი, მაგარი/ თვალსაჩინო საგნის წარმოდგენა, მაგა, როცა რ-იმე კერძო საგანზე ვფიქრობთ, პირადად მისი თვალსაჩინო, კონკრეტული სახის წარმოდგენა გვაქვს. საპირაზოგადი წარმოდგენა /იხ./.

კონსტანტურობა /ლათ. *constans* - მუდმივი, უცვლელი/ - უცვლელობა, სიმყარე, გარკვეული დროის განმავლობაში ერთსა და იმავე მდგომარეობაში დარჩენა. ფს-გიაში ცნობილია აღქმის კ. /აღქმაში საგნის ფერის, ფორმის და სიდიდის უცვლელობა/, განწყობის კ. /დ. უზნაძე/ განწყობის მოქმედების უცვლელობა დროის გარკვეულ პერიოდში. საპირაზო-ლაბილურობა /იხ. განწყობის ინდივიდუალურ-დიფერენციული ხასიათი/.

კონსტანტურობა და ვარიაბილურობა განწყობის - იხ. განწყობის ინდივიდუალურ-დიფერენციული ხასიათი

კონსტელაციის თეორია - /ლათ. *stella* - ვარსკვლავი - ასტრონომია-თანავარსკვლავედი, მრავალ ვარსკვლავთა სისტემა/.

ფს-გიაში - ასოციაციური თეორია, რ-ის თანახმადაც აზროვნების პროცესს საფუძვლად უდევს გამოცდილებაში შემუშავებულ წარმოდგენათა სისტემა. ამ თეორიის თანახმად, აზროვნების პროცესი არსებითად გაგებულია, როგორც წარმოდგენათა შემუშავებული სისტემის/კონსტელაციის/ პროდუქტი.

კონსტიტუცია /ლათ. *constitutio*— დადგინება — აგებულება / — ფს-გია-ში — ად-ნის ფიზ. ორგანიზმის /სხეულის/ აგებულებისა და ფს-კურ თა-ვისებურებათა /თვისებათა, ნიშანთა/ ერთობლიობა; მემკვიდრეობით მიღებული ყველა ფსიქო-ფიზ. ნიშნების—გენოტიპის —და გარემოს ზეგავლენით შექმნილ ყველა თვისებათა —ფენოტიპის —ერთიანობა ორგანიზმის ფიზ. აგებულებაში შედის ანატომიურ—მორფოლოგიური, ფიზიოლ—სეკრეტორული და ბიოქიმიური სისტემები; ფს-კურ აგებულებაში შედის პიროვნების ტემპერამენტი, ხასიათი, ყველა ფს-კური ნიშან-თვისება და დის-პოზიციები. ყოველი ად-ნი საკუთრივ მისთვის დამახ. კ-ის ტიპს წარმოადგენს, რაც მთელი სიცოცხლის მანძილზე ძირითადად უცვლელი რჩება. კ. განსაზღვრავს შექმნილ სიტუაციაზე ად-ნის რეაგირების ფორმას, იგი მისი სასიცოცხლო უნარიანობის გამოხატველია ად-ნის ორგანიზმის მიდრეკილება გარკვეული დაავადებისადმი, ისე, როგორც წინააღმდეგობის გაწევის უნარი და ბრძოლა ავად—ობასთან, რაც ვარაუდობენ, კითაც არის განსაზღვრული. კ-ზეა დამოკიდებული აგრეთვე ად-ნის აქტივობა, ემოციურ—გრძნობითი დამოკიდებულება გარემოსთან და ტემპერამენტის სახეები. ამდენად კ. ფუნქციური ანუ ახსნითი ცნებაა.

კ. ფიზიკურ—ფიზიოლოგიურად და ფს-კურად იმდენად რთულ, თავისებურ და მრავალ ორგანოთა და სისტემათა შემადგენლობაა, რომ ყველა მათი წედომა და ერთ მთლიანობაში გათვალისწინება დიდ სირთულეს შეიცავს. მაგრამ მაინც კ-ის დადგენის ცდები, სხეულის აგებულების საფუძველზე არაერთია ცნობილი, მაგ. /1877/, ფ. ბენეკესი /1878/, კ. ზიგოსი /1908/, ე. კრეჩმერის /1921/, დავენპორტის /1923/, ვ. შელდონის /1940/, კ. კონრადის /1941/ და სხვათა.

ად-ნის კ-ის განვითარება არ არის მარტო ბიოლოგიური ფაქტორებით /მემკვიდრეობით მიღებული მონაცემებით/ განსაზღვრული; მის განვითარებაში სოციალურ ფაქტორსაც ენიჭება განმსაზღვრელი მნიშვნელობა. მუდამ უნდა გვახსოვდეს, რომ კ. არის სუბ-ის, რაც მემკვიდრეობით მიღებულ, ისე განვითარების პერიოდში შექმნილ ყველა ფსიქო—ფიზ. ნიშან-თვისებათა ერთობლიობა. /იხ. სხეულის აგებულების ტიპები/.

კონსტრუქციული თამაში /ლათ. *constructio* — აგება/ — ბ-ვის თამაშის ერთ—ერთი სახე: ბ-ვში განვითარების მეხუთე წელს ნივთიერი მასალის გარდაქმნის ინტერესი იღვიძებს. და უზნაძის დაკვირვებით, ამის შესატყვისად იცვლება მისი თამაშის ფორმაც. თუ აქამდე მისი თამაშის ფორმა მხოლოდ ილუზიის თამაში იყო, ახლა სათანადო ადგილს კ. თამაშები ეიღებს /იხ. სკოლის წინარე ასაკის წინა პერიოდი, სკოლის წინარე ასაკი/.

კონსტრუქტიული ფსიქოლოგია — იხ. ახსნითი ფსიქოლოგია.

კონტამინაცია /ლათ. *contaminatio* — შეხება, შერევა, შერწყმა/ —

ფს-გიაში – სხვადასხვა სიტყვების ან წინადადებების ურთიერთში აღრევა, შერწყმა, შერევა. აღნის მეტყველებით მოქმედებაში სიტყვათა შერევას, რაც უცაბედ შეცდომას, ადგილი აქვს დადლილობის შემთხვევაში. მისი სისტემატური გამოვლენა ავად-ური მდგომარეობის ნიშანია, 'დამახ შიზოფრენიისათვის

კონტაქტური რეცეპტორი – იხ. რეცეპტორი.

კონტიგუიტეტის კანონი /ლათ. *contiguus* – შეხება, მოსაზღვრეობა, მეზობლობა/ იგივეა, რაც ასოციაციის კანონები: დროში და სივრცეში მეზობლობა, რ-თა თანახმად წარმოდგენები ერთმანეთს უკავშირდებიან და აღადგენენ.

კონტრასტი /ფრანგ. *contrasté* – დაპირისპირება/ – ფს-გიაში: ორი ერთი და იმავე მოდალობის მაგრამ ინტენსივობით ან სიდიდით განსხვავებული გამლიზიანებლის არასწორი აღქმა, ე. ი. მათ შორის არსებული სხვაობის უფრო დიდ სხვაობად განცდა, ვიდრე ის ობიექტურად არის. მაგ., ორი წრე – პატარა და დიდი – უფრო განსხვავებულად გვეჩვენება /პატარა უფრო პატარად და დიდი უფრო დიდად/, ვიდრე ისინი არიან სინამდვილეში; ან, როცა თბილი ოთახიდან ცივ ოთახში გადავდივართ, ცივ უფრო ცივად გვეჩვენება, ვიდრე სინამდვილეშია. კ-ს ადგილი აქვს აგრეთვე ფერთა შეგრძნებებშიც (იხ. ფერთა კონტრასტი).

.დადგენილია კ-ის შემდეგი კანონები: 1. გამლიზიანებელთა კონტრასტული ურთიერთშემოქმედება იზრდება მათ შორის არსებული განსხვავების მომატების კვალობაზე. 2. რამდენადაც ახლოა ურთიერთთან მხედველობის ველში ფერითი გამლიზიანებლები, იმდენად უფრო ძლიერია კ. 3. ურთიერთის მეზობლად მდებარე ფერების კიდევებზე კ. უფრო ძლიერია, ვიდრე დაშორებულ ადგილებზე /იხ. კიდევების კონტრასტი/.

კ. ორგვარია: თანამიმდევრული ანუ სუქსესიური და ერთდროული ანუ სიმულტანური. თანამიმდევრულია კ., როცა სუბ-ზე გამლიზიანებლები დროში თანამიმდევრულად მოქმედებენ, სიმულტანურია კ. მაშინ, როცა გამლიზიანებლები ერთდროულად მოქმედებენ. ტერ. კ. ერთ-ერთი ძირითადი ცნებაა და უზნაძის განწყობის თეორიაში კ-ის საწინა ფს-გიაში ასიმილაციაა, /იხ./.

კონტრასტის ასიმილაცია – ასოციაციის კანონები.

კონტრასტული და ასიმილაციური ილუზიის სახეები განწყობისა – იხ. განწყობის სახეები.

კონტრასტული ფერი – იგივეა, რაც ანტაგონისტური ფერი. /იხ. ფერთა შერევის კანონი/.

კონფაბულაცია /ლათ. *confabulari*, ყბელობა, ლაცობა/ – მეხსიერების გაუკუღმართების – პარამნეზიის ერთ-ერთი სახე. დამახ-ა, გამო-

გონილი, ფანტასტიკური შინაარსის ამბების თხრობა. მეხსიერების სრული ჩავარდნის შედეგად წარსულის არასწორი რეპროდუქცია. შეთხზულ შინაარსს თვითონ მთქმელი სინამდვილედ მიიჩნევს.

კონფლიქტი /ლათ. *conflictus* – შეტაკება/ – ბრძოლა მოქმედების მოტივთა შორის. არსებითად დამახ-ა და სპეციფიკურია აღ-ნისათვის /თუმცა, რაღაც კონფლიქტის მსგავსი ცხოველებთანაც შეიძლება მოინახოს/. აღსანიშნავია კ-ის ორი სახე – გარეგანი და შინაგანი. გარეგანია კა, როცა მოცემული ობიექტური სიტუაცია აღ-ნს არ აძლევს საშუალებას დააკმაყოფილოს თავისი მოთხოვნები. მაშინ მისი დამოკიდებულება ამ სიტუაციასთან კ-ური ხდება, ე. ი. იგი ვერ ურიგდება სიტუაციას, რ-იც მის მოთხოვნებს ვერ აკმაყოფილებს და მისდამი საწინააღმდეგოდ განეწყობა. შინაგანი, სუბ-ური კა წარმოიქმნება თანაბრად ღირებულ სამოქმედო მოტივთა ბრძოლის საფუძველზე. სუბა ვერ წყვეტს, თუ რ-ელ მოტივს მისცეს უპირატესობა და რ-ორ იმოქმედოს. ასეთ შემთხვევაში წინააღმდეგობა თვით მოტივთა შორის არსებობს და არა მოტივსა და ობიექტურ სიტუაციას შორის. ორსავე შემთხვევაში თვითკა რ-აც ფენომენი, ისეთი ფს-კური მდგომარეობაა, რ-იც უსიამოვნო ემოციებით არის აღბეჭდილი. აღ-ის ცხოვრებაში კა, რ-აც ფს-კური მდგომარეობა ნორმალური მოვლენაა: ყოველ აღ-ნს შეიძლება შეექმნას კონფლიქტური ობიექტური სიტუაცია ისე, რ-აც ყოველმა აღ-ნმა შეიძლება ვერ შეძლოს გადაწყვეტილების გამოტანა სამოქმედო მოტივთა სიმრავლის პირობებში. მაგრამ აღ-ნი, ჩვეულებრივ, გამოდის ამ მდგომარეობიდან; ამუშავენს შექმნილ პირობებთან შემა-რიგებელ მოღუსს და სძლევს კ-სა. ხოლო თუ სუბა ვერ გამოვიდა ასეთი მდგომარეობიდან და კა ქრონიკული გახდა, მაშინ შეიძლება მან პათოლოგიური ხასიათი მიიღოს და ნევროზის გამომწვევი მიზეზი გახდეს. ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ არიან კონფლიქტისადმი ბუნებრივად მიდრეკილი აღ-ნები. ამ მხრივ განასხვავებენ ორ ტიპოლოგიურ ჯგუფს: პირველი კ-ში მოდიან ისეთ პირობებთან, რ-ებთანაც მეორენი ნეიტრალურ ანუ ჰარმონიულ მდგომარეობას ამყარებენ. პირველს კ-ურ პიროვნებებს უწოდებენ, მეორეს – ჰარმონიულს /ვლ. ნორაკიძე/.

კონფლიქტური პიროვნება – იხ. კონფლიქტი:

კონფორმიზმი /ლათ. *conformatio* – ჩამოყალიბება/ – ინდივიდის შეგუებითი ქცევა საზოგადოებაში, მისი შერწყმა საზოგადოებრივ ერთეულთან, კოლექტივთან, რ-შიც აღ-ნები ემსგავსებიან ურთიერთს თავისი ქცევით, მოქმედებენ საზოგადოებაში მიღებული ნორმების მიხედვით.

კონცენტრაცია /ლათ. *concentratio* – ერთგან თავმოყრა, დაჯგუფება/ – ფიზიოლ. თავის ტვინის აგზნების /ირადიაციის/ შეკავება, გარკვეულ ფარგლებში მისი გაუვრცელებლობა მოცემული რეფლექსური ცენტრის გა-

რეთ. პავლოვის მოძღვრებით, აგზნების კ. პირობითი რეფლექსის დიფერენციაციას უდევს საფუძვლად.

ფს-გიაში ნიშნავს ყურადღების შეჩერებას გარკვეულ საკითხზე, საგანზე, მისი გაცნობის ან შესწავლის მიზნით. ყურადღების ამ, თვისებიდან, ე. ი. კ-ციიდან არის დამოკიდებული ერთი საგნის გამოყოფა სხვა საგნებისაგან და ცნობიერების ხედვის ნათელ ველში მისი დაყენება. ყურადღების კ-ის გარეშე არც აქტიური აღქმაა შესაძლებელი და არც აზროვნების ან ეოლიტური აქტების წარმართვა. ყურადღების კ-ას გარკვეული წეს - ზომიერი მიმდინარეობა ახასიათებს. ყურადღების კ-ციის საკითხი მნიშვნელოვანი პედ-ური, პრობლემაა, მას აინტერესებს, თუ რა | ხერხებს უნდა მიმართოს პედაგოგმა, რომ ბავშვის ყურადღების კ-გარკვეულ საკითხზე უზრუნველყოს /იხ. ყურადღება, ირადიაცია/.

კონცეპტი - ლათ. *conceptus* - ცნება.

კორელაცია / ლათ. *correlatio* - ურთიერთდამოკიდებულება, შეფარდება / - ორ ან მეტ ნიშანთა შორის მიმართება, კავშირი, დამოკიდებულება. ფს-გიაში ორი ან რამდენიმე ფს-კური მოვლენის ურთიერთკავშირი, მაგ., მათემატიკური ნიჭის კავშირი მუსიკალურ ნიჭთან, ან ზოგადი გონიერების კავშირი მეხსიერების უნართან, - გამორიცხავენ ესენი ერთმანეთს, თუ ურთიერთზე არიან დამოკიდებულნი, ე. ი. სადაც ერთი მათგანია, იგულისხმება თუ არა იქ მეორის მოქმედება. ვ. შტერნის აზრით, კ. ფს-გიაში ემყარება ფს-კურ ნიშანთა შესაძლებელ თანაარსებობას, ამ შესაძლებელი თანაარსებობის ალბათობის ხარისხს. ზემოთ მოყვანილ მაგალითებში კ-ას აინტერესებს, გულისხმობს თუ არა მათემატიკური ნიჭი მუსიკალური ნიჭის თანაარსებობას და რა | ხარისხით, ცვლილებები ერთში იწვევს თუ არა შესატყვის რეზონანსს მეორეში? ზუსტ მეცნიერებებში /მაგ., ფიზიკაში/ ელემენტთა თანაარსებობა ყოველთვის ერთმნიშვნელოვანია: ის ან არის მოცემული, ან არ არის. ფს-გიაში მდგომარეობა სხვაგვარია: აქ „ელემენტები“ შერწყმულია ერთ მთლიანობაში და წმინდა სახით მათ არსებობაზე ლაპარაკი მხოლოდ აბსტრ-ის შედეგად თუ შეიძლება! ამიტომ ფს-გიაში ფს-კურ მოვლენათა შორის ერთმნიშვნელოვანი კავშირი არ არსებობს. აქ პრობლემა ასე დგას: რა შესაძლებელი ხარისხითაა მოცემული ნიშანთა ან ფუნქციათა ურთიერთდამოკიდებულება? კ. სწორედ ურთიერთდამოკიდებულების იმ შესაძლებელ ხარისხს იკვლევს, რ-იც კ-ის კოეფიციენტით გამოიხატება. არსებობს კ-ის კოეფიციენტის გამომანგარიშების გარკვეული სტატისტიკური მეთოდი /კ-ის კოეფიციენტის ფორმულა: დაამუშავეს ტ. პირსონმა, და ჩ. სპირმენმა. კ-ის კოეფიციენტი ვარიაბილობის σ -დან /კ. არ არის/ σ მდე /არის სრული დადებითი კორელაცია/, მეორე მხრივ: 0 -დან /კ. არ არის/ ± 1 - მდე / ე. ი. კორელაცია უარყო-

ფიქციის/ შტერნის აზრით, როცა კ-ის ორივე ნიშანი ფს-კური ბუნებისაა, კ- წმინდა ფს-გიურია, თუ ერთი ნიშანი ფს-კურია და მეორე ობიექტური სამყაროდანაა აღებული, მაშინ კ- ფსიქოფიზიკურია, მაგ., თავის ქალას, ან ტვინის სიდიდე და ზოგადად-გონიერება; ფსიქობიოლოგიურია კ- ასაკ-სა და რაიმე ფს-კურ ფუნქციას შორის, /ვთქვათ, მეხსიერებასთან/. ფსიქოსოციალურია – მაგ., სოც-ეკონომიკურ პირობებსა და ბოროტმოქმედებისადმი მიდრეკილებას შორის კ-ის მეთოდი ფართოდ გამოიყენება დი-ფერენციულ ფს-გიაში.

კორესპონდირებულო ორგანოები /ლათ. *korrespondere* – პასუხის გა-ცემა/ – სხეულის წყვილ ორგანოებს კ- ო- ეწოდება მაგ., მარჯვენა ხელის კ- ო- არის მარცხენა ხელი, მარჯვენა თვალისა-მარცხენა თვალი! და ა. შ.

კოჰერენცი /ლათ. *cohaerentia*– კავშირი/–1. „მე“-ს კონტაქტი, კავ-შირი გარესამყაროსთან. 2. ელემენტთა ურთიერთკავშირი. საწინ. ინკო-ჰერენცი /იხ. კოჰერენცფაქტორები/.

კოჰერენცფაქტორები – ცალკე ელემენტების ურთიერთისთვის მიკუ-თვნების, მათი ერთ მთლიანობაში გაერთიანების ფაქტორები. დადგენილია გ. ე. მიულერის /1850–1934/ მიერ. ასეთებია: 1. სივრცითი მდებარეობა, 2. ერთიანობა, 3. მსგავსება, 4. ფორმათა სიმეტრია და განლაგება, 5. კონტურები.

კრანოლოგია – /ბერძ. *kranion*–თავის ქალა და *logos* – მოძღვრება/ – იხ. ლოკალიზაცია ფსიქიკურ |ფუნქციათა/.

კრეატივიტეტი /ლათ. *creator* – შემოქმედი/ – | შემოქმედების, ახლის შექმნის მაღალი უნარი; მოვლენათა შორის მიმართებათა შემჩნევის და მომავლის განჭვრეტის თვისება; გონიერების და აზროვნების ნიჭი. არსებ-ობს კ-ის შემოწმების |ტესტი /ჩ. სპირმენი, ბოლო წლებში კ-ტის ტესტზე მუშაობდნენ ს. ტელიორი, ჯ. გუილფორდი/.

კრეტინიზმი /ფრანგ. *crétin* – გონებასუსტი/ – მძიმე ფორმის გონებ-რივი და ფიზ. განუვითარებლობა და კავშირებულია ენდოკრინული სისტე-მის მოშლილობასთან, კერძოდ ფარისებრი ჯირკვლის ატროფიასთან. ავად-ფობა ადრეული ბობიდან იწყება. შეიძლება ბ-ვის „დედის მუცლად კოფნის“ პერი-ოდიდანაც კი. კ-ნის გონებრივი განვითარება იმბეცილის დონეზე ზევით არ აღის, ხშირად იდიოტის საფეხურამდე ეშვება. ფიზ. ზრდა შეჩერებუ-ლია, კ-ნები, ჩვეულებრივ, ჩია ტანისანი არიან, აგებულებით მახინჯები, არაპროპორციული მოკლე კიდურებით, თავის ქალა განუვითარებელია, სმე-ნა, მეტყველება დეფექტური, დანაწევრებული, მეტყველება მოშლილი აქვთ. ხშირია ყრუ-მუნჯობა. სწავლა დამხმარე სკოლაშიც კი არ შეუძლიათ.

კრიმინალური ფსიქოლოგია /ლათ. *criminalis* – დანაშაულებრივი/ ფს-

გვის დარგო, შეისწავლის ბოროტმოქმედის ფსიქიკას; არკვევს დანაშაულის ჩადენის მოტივებს, იკვლევს ბოროტმოქმედის პიროვნების ფორმირებას: თუ რა მიზეზები განაპირობებს მის ჩამოყალიბებას, შინაგანი /ენდოგენური/ და გარეგანი /ეგზოგენური/ ფაქტორების როლს ამ ფორმირებაში. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება მემკვიდრეობას, იმას თუ რამდენად დამძიმებულია ბოროტმოქმედების მემკვიდრეობა, აღინიშნება თუ არა მასში დაავადებანი – ფსიქოზები, ნარკომანია, ალკოჰოლიზმი, პროსტიტუცია და სხვა; რა რია სოციალური წრე, მისი მორალური ზეგავლენა, ოჯახის ზნე-ჩვეულებები, შფოთი, გაყრა და სხვა.

კრიპტესთეზია /ბერძ. *kryptos* – დაფარული, *esthesia* – აღქმა/ – თითქმის არააღქმადი, შეუმჩნეველი, მეტად სუსტი შთაბეჭდილების აღქმა, არაგრძნობადი აღქმა, დაფარულის გამომვლავლება გაუგებარი გზით. /იხ. არაგრძნობადი აღქმა/.

კრიპტოგრაფია ანუ კრიპტოსკოპია /ბერძ. *kryptos* – დაფარული და *grapho* – ვწერ/ – გაუაზრებელი, უურადღების გარეშე მიმდინარე, ავტომატური წერა. სუბ. არ ფიქრობს იმაზე, რასაც წერს, არც იცის რასწერს ამ ნაჯღაბ-ნაწერში. ფსიქონალიტიკოსების აზრით, შეიძლება ჭაერითოს ცნობიერებიდან დაფარული, ქვეცნობიერი ანუ არაცნობიერი შინაარსის აღმნიშვნელი წარმოდგენა, რომლის ამოკითხვა და გამოაშკარავება ამ „ნაწერის“ ანალიზმა უნდა ცხადყოს.

კრიპტოლაღია – ავტომატური ლაპარაკი /იხ. იდიოლაღია/

კრიპტომნეზია /ბერძ. *mnemo* – მეხსიერება/ – მეხსიერების აღრევა: 1. ავად. ვერ არჩევს აწმყოში მიმდინარე მოვლენებს წარსულში მომხდარისაგან, აწმყოს ფაქტები წარსულის ფაქტებთან აქვს არეული, წაკითხულს ან გაგონილს საკუთარ თავგადასავლად თვლის. 2. დაფარულის მოვონებები: ექსტაზის, კიპნოზის, ან ნარკოტიკული საშუალებების ზეგავლენის მდგომარეობაში განცდილის მოვონებები.

კრიტიკული ცდა – იხ. განწყობის კვლევის მეთოდი.

ლაბილურობა – /ლათ. *labilis* / დაუდგროძლობა, მერყეობა ადვილი გადანაცვლება, სხვა მდგომარეობაში იოლი გადასვლა საწინ. სტაბილურობა.

ლაბირინთის მეთოდი /ბერძ. *labyrinthos* ლაბირინთი/ – ზოოფსიქ. – სწავლის უნარის კვლევის ერთ-ერთი მეთოდი ცხოველებთან ამ მეთოდით კვლევის აპარატი წარმოადგენს ყუთს, რომელიც შეიცავს დახლართულ და ურთიერთისაგან გამოყოფილ მრგვალ გზას, რომაგან გარდა ერთისა ყველა ჩიხით მთავრდება. მხოლოდ ამ ერთი გზით შეიძლება მიაღწიო ადგილს, სადაც ცხოველისათვის საკვებია მოთავსებული. ყუთს ერთი შესასვლელი აქვს. კვლევის ამოცანაა: დაადგინოს, შესძლებს თუ არა ცხოველი საკვებისკენ მიმავალი გზის მონახვას და